

де B_{t-1} – обсяг викидів шкідливих речовин у попередньому періоді, т.

Запропонована методика дозволяє зробити найбільш реальний та точний аналіз у механізмі екологічного моніторингу підприємств.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сотник І.М. Комплексна система соціо-еколого-економічних показників моніторингу ресурсозбереження на підприємстві // Вісник СумДУ. Серія «Економіка». – 2007. – № 1. – С. 30-39.
2. Купалова Г. І. Теорія економічного аналізу: навчальний посібник / Г. І. Купалова. – К.: Знання, 2008. – 639 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/16400116/ekonomika/metodi_porivnyalnoyi_kompleksnoyi_otsinki#33.
3. Савицька Г. В. Аналіз господарської діяльності підприємства: Учеб. посібник / Г. В. Савицька. – 7-е изд., Испр. – Мн. : Нове знання, 2002. – С. 40-43.
4. Мишенин Е.В. Эколого-экономические проблемы природопользования в лесном комплексе – Сумы: ИПП «Мрія» ЛТД, 1998. – 272 с.

Смоленніков Д. О.

асистент кафедри управління

*Сумський державний університет
м. Суми, Україна*

НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ДО РОЗРОБКИ СТРАТЕГІЙ СОЦІАЛЬНО-ЕКОЛОГІЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ

З метою прийняття рішення стосовно подальшої діяльності підприємства в напрямку соціально-екологічної відповідальності вважаємо за доцільне дослідження його можливих стратегій.

Під стратегією соціально-екологічної відповідальності підприємства будемо розуміти послідовність дій з метою досягнення конкурентних переваг через соціально-екологічну відповідальність бізнесу.

Питання екологічних стратегій бізнесу піднімалися різними вченими, у тому числі: V. Albino, A. Balice та R. M. Dangelico [1], S. L. Hart [4], R.J. Orsato [68], A. Kolk та J. Pinkse [5], R. Florida та D. Davidson [3], P. Christmann та G. Taylor [2].

Разом з тим, питання визначення стратегій соціально-екологічної відповідальності підприємства залишається недостатньо вирішеним і потребує додаткового аналізу.

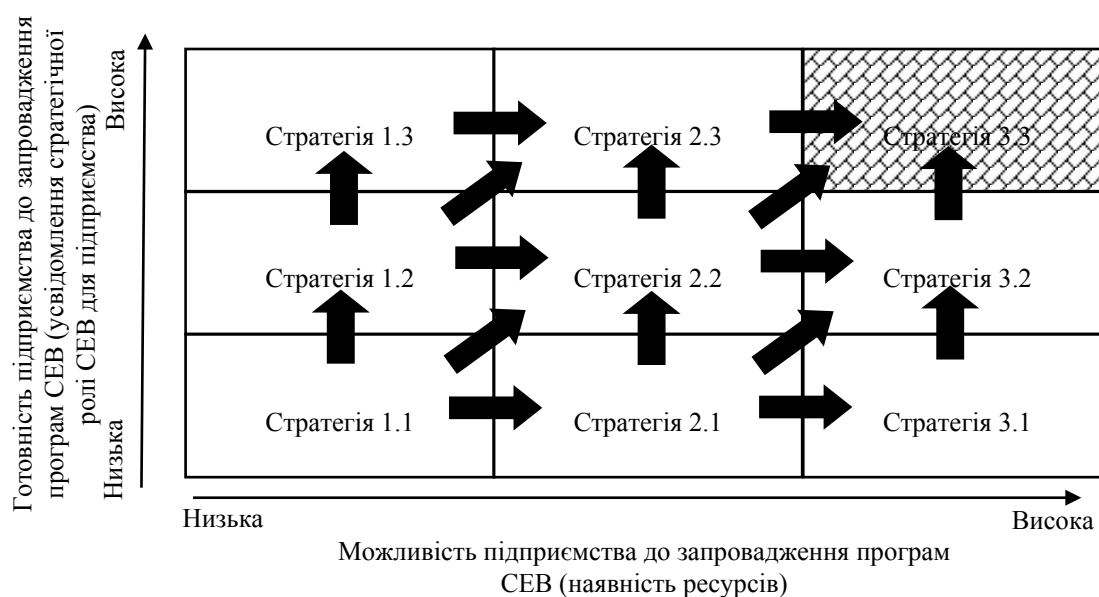
Пропонуємо до розгляду розроблену нами матрицю з дев'яти стратегій соціально-екологічної відповідальності підприємства (див. рис. 1).

Під можливостями підприємства до запровадження програм соціально-екологічної відповідальності розуміємо наявність у підприємства відповідних ресурсів для запровадження програм соціально-екологічної відповідальності. Для визначення даного індикатору пропонуємо застосовувати комплексний

підхід до формування інтегрального індексу на основі показників інвестиційного потенціалу, трудового потенціалу та якісного індексу соціально-екологічної активності підприємства.

Рис. 1. Матриця стратегій соціально-екологічної відповідальності підприємства
Джерело: розроблено автором на основі [2, с. 127-130])

Рис. 2. Стратегічні альтернативи соціально-екологічної відповідальності підприємства

Джерело: розроблено автором

Під рівнем соціально-екологічної відповідальності підприємства розуміємо готовність підприємства до запровадження програм соціально-екологічної відповідальності. Рівень соціально-екологічної відповідальності підприємства пропонуємо визначати через інтегральний індекс соціально-екологічної відповідальності підприємств, який розраховується на основі таких показників, як: навантаження на навколишнє середовище, професійна безпека та соціальний захист, соціальний капітал, обсяг виробництва, витрати на природоохоронні заходи.

При цьому розподіл на «низький» та «високий» рівень пропонуємо здійснювати з огляду на середнє значення інтегральних індексів для підприємств у певній галузі.

Разом з тим визначальну роль у виборі стратегії соціально-екологічної відповідальності підприємства грає ще один критерій – загальний рівень соціально-екологічної безпеки в регіоні, де розташоване дане підприємство.

Таким чином, запропоновані вище інтегральні індекси можуть стати основою для визначення наявної стратегії соціально-екологічної відповідальності підприємства.

З огляду на обрану підприємством на даний момент стратегію соціально-екологічної відповідальності (тобто наявну стратегію), пропонуємо розглянути можливий напрямок зміни стратегії в майбутньому (стратегічні альтернативи) з метою досягнення цілей соціально-екологічної відповідальності підприємства (див. рис. 2).

Як видно з рис. 2, кожна з наявних стратегій соціально-екологічної відповідальності має одну або декілька стратегічних альтернатив. При цьому бажаним при виборі альтернативної стратегії є перехід на більш високий рівень соціально-екологічної безпеки (наприклад, від стратегій виживання до стабілізаційних стратегій; від стабілізаційних стратегій – до стратегій розвитку соціально-екологічної відповідальності).

На основі дослідження процедури вибору стратегічних альтернатив, яка реалізується з метою підвищення соціально-екологічної відповідальності бізнесу, запропоновано стратегічні альтернативи для кожної існуючої стратегії соціально-екологічної відповідальності підприємства, при цьому найбільш пріоритетною стратегічною альтернативою вважаємо проактивну стратегію.

ЛІТЕРАТУРА

1. Albino, V., Balice A., Dangelico, R.M. (2009), “Environmental Strategies and Green Product Development: an Overview on Sustainability-Driven Companies”, *Business Strategy and the Environment*. – Vol. 18. – P. 83–96.
2. Christmann, P., Taylor, G. (2002), “Globalization and the Environment: Strategies for International Voluntary Environmental Initiatives” *The Academy of Management Executive*. – Vol. 16. – No. 3. – P. 121-136.
3. Florida, R, Davison, D. (2001), “Gaining from Green Management: environmental management systems inside and outside the factory”, *California Management Review*, 43(3). – P. 64–81.
4. Hart, S.L. (1997), “Beyond greening: strategies for a sustainable world”, *Harvard Business Review*, 75(1). – P. 65-76.
5. Kolk, A, Pinkse, J. (2005), “Business responses to climate change: identifying emergent strategies”, *California Management Review*, 47(3). – P. 6–20.
6. Orsato, R.J. (2006), “Competitive environmental strategies: when does it pay to be green?” *California Management Review*, 48(2). – P. 127–143.